

А. В. Сидорова,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри бізнес-статистики та економічної кібернетики,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
E-mail: 100prima@gmail.com

Стратегії соціально-економічного розвитку регіонів України

Виконано інтегральне оцінювання економічного й соціального розвитку регіонів України з використанням методу багатовимірної середньої. Нормування показників здійснено на основі фактичного розмаху варіації. Для більшості регіонів виявлено незбіг напрямів соціального розвитку з економічним. Поєднання позицій економічного й соціального розвитку за допомогою матричного методу дозволило встановити проблеми та стратегічні орієнтири подальшого розвитку регіонів.

Ключові слова: регіони, соціальний розвиток, економічний розвиток, інтегральне оцінювання, матричний метод.

Соціально-економічний розвиток країни є найважливішою категорією макроекономічної науки, у якій закладено тісний зв'язок між рівнями економічного розвитку і соціальними процесами. Під соціально-економічним розвитком розуміють невідпинний поступальний процес зміни відносин між економічними суб'єктами та соціальними групами населення. У цьому процесі взаємодіють позитивні й негативні фактори, які викликають підйоми та спади у розвитку територій і суспільних громад. Негативні фактори призупиняють розвиток економіки і соціальної сфери, відкидаючи назад країни та регіони.

З 2015 р. в Україні розпочато рейтингове оцінювання соціально-економічного розвитку регіонів, уведене згідно з постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження порядку та методики проведення моніторингу й оцінювання результативності реалізації державної регіональної політики" від 21 жовтня 2015 р. № 856 [6]. Моніторинг та оцінка результативності реалізації державної регіональної політики – це періодичне відстеження динаміки соціально-економічних індикаторів на основі офіційних статистичних даних, інформації центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. На підставі даних моніторингу оцінюється результативність досягнення індикаторів, відстежуються позитивні та негативні впливи для підтримки збалансованого розвитку регіонів і країни в цілому [7].

В Україні також відбувається широкомасштабний за напрямками й кількістю показників розрахунок Регіонального індексу людського розвитку (РІЛР), що базується на даних державної статистики та вибіркових обстежень [4]. Зазначимо, що у сучасних умовах таке обстеження є необхідним, хоча і потребує значних матеріальних і часових витрат. Безумовно, існує різниця в отри-

маних результатах, але це не знижує цінності різних варіантів розрахунків. Усе залежить від мети й замовників дослідження, включення у розрахунок додаткових аспектів чи обмеження напрямів.

Різним аспектам дослідження соціально-економічного розвитку регіонів України присвячено наукові праці вітчизняних учених. Зокрема, В. Геєць зі співавторами [1] проаналізували загально-економічні тенденції, дослідили структурні зміни в економіці регіонів; А. Даніленко, В. Зимовець і В. Сиденко [2] висвітлили ризики та перспективи розвитку України у період посткризового відновлення; О. Стасюк та І. Бевз [3] визначили інтегральну оцінку конкурентоспроможності регіонів України; О. Макарова [4] виклала методологічні аспекти та оцінку результатів вимірювання індексу людського розвитку в регіонах України та ін. Проте дослідження, що виконуються, не розкривають весь спектр методів оцінювання особливостей розвитку регіонів України, обмежуючись окремими оцінками економічного чи соціального розвитку, що й обумовлює необхідність подальшого дослідження цієї проблеми.

Метою статті є адаптація матричного методу до рейтингового оцінювання соціального та економічного розвитку регіонів для виявлення регіональних розбіжностей, визначення пріоритетів і стратегічного управління розвитком регіонів.

Важливість цього завдання полягає в тому, що соціально-економічний розвиток регіонів формує рівень життя населення, тобто добробут, соціальне середовище, умови проживання та інші важливі аспекти людського життя. А показники рейтингу є індикаторами ефективності управлінських рішень на центральному та місцевому рівнях. Разом з тим у більшості регіонів рівень економічного розвитку не збігається з соціальним.

Необхідність реалізації регіональної політики щодо підвищення рівня життя населення потребує збалансованого розвитку як економічної, так

і соціальної складових, які залежать від потенціалу регіонів та ефективності управління в них. Саме на це націлено розширення місцевого самоврядування, надання громадам самостійності в реалізації першочергових регіональних проектів. Прикладом слугує проект “Інтегрований розвиток міста”, що виконується у чотирьох містах України – Вінниці, Полтаві, Житомирі й Чернівцях за підтримки групи GIZ з Німеччини та Швейцарії.

Соціально-економічний розвиток відбувається під дією системи чинників, одні з яких позитивно впливають на нього, тобто є стимуляторами розвитку, а інші стримують розвиток, тобто виступають дестимуляторами. Ураховуючи, що рівень розвитку регіонів неоднорідний, нормування показників виконано на основі варіаційного розмаху. Для інтегрального оцінювання показники розраховано за такими формулами:

$$\text{для стимуляторів: } Z_{ij} = \frac{X_{ij} - X_j^{\min}}{X_j^{\max} - X_j^{\min}};$$

$$\text{для дестимуляторів: } Z_{ij} = \frac{X_j^{\max} - X_{ij}}{X_j^{\max} - X_j^{\min}}.$$

Розрахунок інтегральних коефіцієнтів економічного та соціального розвитку характеризує позицію i -ї одиниці сукупності у діапазоні варіації j -ї ознаки, тому при високих значеннях j -ї ознаки Z_{ij} прямує до 1, а при низьких – до 0. Ця властивість притаманна також інтегральній оцінці, тобто чим вище рівень розвитку регіону, тим ближче до одиниці буде її значення. Для оцінювання економічного розвитку регіонів обрано валовий регіональний продукт (ВРП) на одну особу, середню заробітну плату найманих працівників в економіці регіону та коефіцієнт безробіття; соціальний розвиток оцінено на основі показників освіти, охорони здоров'я, стану довкілля та коефіцієнта злочинності (табл. 1, складено автором).

Обґрунтуємо вибір показників. На розвиток регіонів впливають макроекономічні фактори, що характеризують економічне зростання кожного

Таблиця 1

Стимулятори та дестимулятори економічного й соціального розвитку регіонів

Показник	Характеристика показника	Вид показника	Стимулятор / Дестимулятор
ВРП на одну особу, грн	Макроекономічний показник розвитку економіки регіонів	Відносний	Стимулятор
Середня місячна заробітна плата найманих працівників, грн	Показник структури економіки	Абсолютний	Стимулятор
Рівень безробіття (за методологією МОП), %	Показник скорочення робочих місць	Відносний	Дестимулятор
Чисельність осіб, яких зараховано до ЗВО III–IV рівнів акредитації, осіб на 10 тис. населення	Показник рівня вищої освіти	Відносний	Стимулятор
Коефіцієнт захворюваності населення, кількість захворювань на 100 тис. населення	Показник стану здоров'я	Відносний	Дестимулятор
Обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, тис. тонн	Показник стану довкілля	Абсолютний	Дестимулятор
Загальний коефіцієнт злочинності, одиниць на 100 тис. населення	Ступінь інтенсивності злочинності	Відносний	Дестимулятор

регіону України, структуру економіки в них, становище на ринку праці, соціальний стан населення.

Одним із головних проявів регіональних, насамперед структурних, розбіжностей є суттєві відмінності в рівнях соціального та економічного розвитку регіонів, що відображаються, насамперед, через показники валового регіонального продукту та валового регіонального продукту на одну особу. Оскільки регіони України суттєво від-

різняються за чисельністю населення, територією та структурою господарського комплексу, з метою забезпечення їх порівняності для оцінювання економічного зростання обрано показник ВРП на одну особу.

Заробітна плата найманих працівників, що є джерелом доходів населення, залежить, перш за все, від галузевої структури економіки регіонів (у промислово розвинених регіонах вона значно

вище), а також від продуктивності праці в різних сферах і регіонах. Співвідношення між темпами зростання продуктивності праці та темпами зростання заробітної плати належить до найважливіших індикаторів економічного розвитку. Адже не може бути високої зарплати там, де фіксується низький рівень продуктивності праці.

Негативний вплив на соціально-економічний розвиток, на стан зайнятості частини економічно активного населення справляє безробіття, пов'язане з перевищенням пропозиції робочої сили порівняно з попитом на неї. Зростання безробіття свідчить про нестачу робочих місць у регіонах, скорочення виробництва, зменшення ВРП, падіння трудової активності, зменшення податкових надходжень, зростання витрат бюджету за рахунок виплат безробітним. Стан безробіття оцінює його рівень (розрахований за методологією МОП).

Показники соціального розвитку. Вища освіта є важливим механізмом соціально-економічного розвитку і рушійною силою економічної мобільності. Крім того, добре освічена робоча сила має життєво важливе значення для майбутнього економічного зростання регіону. Сьогодні все більше компаній вимагають висококваліфікованої робочої сили для задоволення своїх потреб і забезпечення конкурентоспроможності, що характерно для економіки знань. За кількісну характеристику вищої освіти у роботі розглядається чисельність осіб, зарахованих до ЗВО III і IV рівнів акредитації, у розрахунку на 10 тис. населення.

Проблема здоров'я населення є дуже актуальною для України, адже щороку захворюваність населення зростає приблизно на 1%. Захворюваність є однією з головних причин високої смертності населення, скорочення майбутньої тривалості його життя, особливо порівняно з економічно й соціально розвиненими країнами Європи. Країна втрачає значну частку свого трудового потенціалу, витрачає багато матеріальних ресурсів на подолання наслідків захворювань, у т. ч. за рахунок фонду соціального страхування на випадок тимча-

сової непрацездатності. Показником, що відображає стан здоров'я населення в регіоні, є кількість захворювань на 100 тис. населення.

Незадовільний стан навколишнього природного середовища та техногенної сфери призводить до руйнації традиційної системи життєзабезпечення з украй негативними соціально-економічними наслідками, зокрема виникненням довготривалого реального ризику для розширеного відтворення цієї системи. Постійний процес забруднення атмосфери негативно відображається на якості повітря, ґрунтів, водних ресурсів, рослинного покриву, зміні клімату та створює загрози для здоров'я населення. Для оцінки екологічного стану регіону використано обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел забруднення.

Злочинність – це соціальне явище, яке являє собою кримінальні дії, вчинені на певній території або серед груп населення за період. Злочинність є негативним явищем, має соціальну природу, завдає шкоди суспільству загалом і конкретним його членам. Оцінено злочинність загальним коефіцієнтом злочинності в розрахунку на 100 тис. населення.

Для розрахунку інтегральних коефіцієнтів економічного та соціального розвитку регіонів з їх складу виключено АР Крим, м. Севастополь, а також Донецьку та Луганську області, оскільки дані за цими регіонами є неповними й надаються без урахування територій, не підконтрольних уряду України.

Розрахунок інтегральних показників у регіональному розрізі виконано за 2015 р., оскільки дані про ВРП за існуючої методики органи Державної служби статистики публікують із запізненням на рік. Аналіз інтегральних коефіцієнтів за регіонами дає підстави для висновку про загальний низький рівень як економічного, так і соціального розвитку, а також про значну розбіжність між економічним і соціальним розвитком у більшості регіонів (табл. 2, власна розробка).

Таблиця 2

Розподіл регіонів України за рівнем економічного розвитку, 2015 р.

Рівень розвитку	Інтегральний коефіцієнт	Кількість регіонів	Назва регіонів	Середнє значення
Низький	0,032 – 0,167	7	Волинська, Житомирська, Кіровоградська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Чернігівська області	0,0995
Середній	0,170 – 0,293	10	Вінницька, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Миколаївська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Черкаська, Чернівецька області	0,2315
Високий	0,315 – 0,526	5	Дніпропетровська, Київська, Львівська, Одеська, Харківська області	0,4205
Лідер	0,965	1	м. Київ	0,9650

Слід звернути увагу, що нижню й верхню межі кожної групи обрано з фактичних значень інте-

грального показника, що дозволяє побачити суттєвий розрив між групами. Особливо велика роз-

біжність між лідером (м. Київ) і верхньою межею регіонів з високим рівнем економічного розвитку.

Розподіл регіонів за рівнем соціального розвитку не збігається з розглянутим економічним рівнем (табл. 3, власна розробка). По-перше, серед регіонів немає явного лідера. Величина інтервалу спадає від першої групи (0,303) до другої (0,113) і далі до третьої (0,055). Це можна пояснити тим, що більшість показників соціального розвитку

планується й формується на місцях згідно з нормативами та соціальними стандартами. Зазначене стосується освіти, охорони здоров'я, благоустрою житла, транспортного обслуговування, зв'язку та ін. По-друге, закономірність розподілу, як правило, така, що в регіонах з високим рівнем економічного розвитку відмічається низький рівень соціального розвитку. Наприклад, Дніпропетровська, Київська області й м. Київ з високим економічним

Таблиця 3

Розподіл регіонів України за рівнем соціального розвитку за 2015 р.

Рівень розвитку	Інтегральний коефіцієнт	Кількість регіонів	Назва регіонів	Середнє значення
Низький	0,210 – 0,513	7	Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська, Київ, Київська, Черкаська, Чернігівська	0,3615
Середній	0,514 – 0,627	11	Житомирська, Івано-Франківська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Чернівецька	0,5705
Високий	0,631 – 0,686	5	Вінницька, Волинська, Закарпатська, Сумська, Тернопільська	0,6585

рівнем розвитку мають низький рівень соціального розвитку, а в Тернопільській і Волинській областях, де рівень економічного розвитку найнижчий, виявлено високий соціальний рівень. Водночас Кіровоградська і Чернігівська області характеризуються низькими рівнями як економічного, так і соціального розвитку.

Для регіонів України характерним є дисбаланс між економічним і соціальним розвитком, пов'язаний, перш за все, з різною структурою економіки та територіальними відмінностями регіонів. Поєднати результати економічного й соціального розвитку регіонів запропоновано за допомогою

побудови матриці як інструменту стратегічного управління. У ході реалізації матричного методу усі регіони були згруповані залежно від стану розвитку їх соціальної та економічної складових. У графах (по вертикалі) відображено рівні економічного розвитку, в рядках (по горизонталі) – соціального з виділенням трьох груп рівнів: низькі, середні та високі (табл. 4, власна розробка). Нижня цифра в комірці позначає номер квадрата, для кожної області перша цифра в дужках – це рейтинг економічного розвитку, друга – рейтинг соціального розвитку Після визначення рейтингів виконано розподіл регіонів.

Таблиця 4

Матриця оцінки соціального та економічного розвитку регіонів України за 2015 р.

Економічний розвиток \ Соціальний розвиток	Рівень		
	Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень
Низький рівень	Кіровоградська (21; 18); Чернігівська (20; 21) 1	Житомирська (2; 11); Херсонська (19; 9); Хмельницька (18; 7) 2	Тернопільська (23; 4); Волинська (17; 3) 3
Середній рівень	Запорізька (8; 19); Черкаська (12; 17) 4	Івано-Франківська (9; 13); Рівненська (15; 14); Полтавська (16; 10); Миколаївська (7; 15); Чернівецька (14; 6) 5	Вінницька (10; 5); Закарпатська (11; 2); Сумська (13; 16) 6
Високий рівень	Київ (1; 20); Київська (2; 22); Дніпропетровська (3; 23) 7	Львівська (6; 16); Одеська (4; 12); Харківська (5; 8) 8	– 9

Таке ділення визначає багатомірне угруповання регіонів, що дозволяє виділити групу лідерів, групу перспективних регіонів, середніх, таких, що розвиваються, та проблемних регіонів. У 1 квадрат потрапили регіони з низькими економічним і соціальним рівнями; у 2 – з низьким економічним і середнім соціальним; у 3 – з низьким економічним і високим соціальним; у 4 – з середнім економічним і низьким соціальним; у 5 – з середніми економічним і соціальним рівнями; у 6 – з середнім економічним і високим соціальним; у 7 – з високим економічним і низьким соціальним; у 8 – з високим економічним і середнім соціальним. До 9 квадрату мали увійти регіони з високими економічним і соціальним рівнями. Водночас розрахунки свідчать, що в Україні не виявлено жодної області з одночасно високими рівнями економічного й соціального розвитку. Переважну більшість складають регіони з середнім економічним і середнім соціальним розвитком (5 квадрат), з високим економічним і середнім соціальним (8 квадрат), а також з середнім економічним і високим соціальним рівнями розвитку (6 квадрат).

У 1 квадраті відображено проблемні регіони, які характеризуються низькими рівнями економічного й соціального розвитку (Кіровоградська та Чернігівська обл.), іншими словами, це області, що мають слабкий потенціал для розвитку.

2, 4 – це групи регіонів, що розвиваються, тобто загалом нижче середнього рівня розвитку, при якому один із напрямів – економічний або соціальний – є низьким, а другий, відповідно, середнім (до них належать Житомирська, Херсонська, Хмельницька, а також Запорізька й Черкаська області).

3 – регіони з низьким економічним і високим соціальним розвитком, які стійкі в соціальному плані, проте мають слабкий потенціал економічного розвитку. До цієї групи належать Тернопільська та Волинська області.

5 – регіони стійкого середнього рівня розвитку. Такі регіони можуть рухатись у всіх напрямках за вказаною градацією. Цей тип розвитку характерний для більшості регіонів України.

6 и 8 – групи перспективних регіонів, з рівнем вище середнього, тобто це стан, який дозволяє рухатися в групу лідерів. Таку позицію займають Одеська, Харківська, Львівська, а також Вінницька, Закарпатська і Сумська області.

7 – регіони з високим рівнем економічного розвитку та низьким соціальним, тобто стійкі в економічному плані. До цієї групи належать регіони, головним видом економічної діяльності яких є промисловість; низькі позиції в соціальному плані для них пояснюються високим рівнем захворюваності, злочинності, екологічного забруднення довкілля (Київ, Київська та Дніпропетровська області).

9 – регіони, які характеризуються поєднанням високого розвитку як в економічному плані, так і в соціальному, тобто це лідери розвитку, до якого необхідно прагнути всім. Але такого поєднання, як зазначено вище, не демонструє жодний регіон України.

Від положення регіону в матриці залежить стратегія розвитку регіонів. Чим вище економічний і соціальний розвиток, тим вище потенціал подальшого руху задля досягнення високих критеріїв рівня життя населення.

З огляду на запропоновану класифікацію, до комплексу заходів, спрямованих на пом'якшення та подолання регіональних диспропорцій, пропонуємо такі стратегії.

1. Стратегія лідерства, якій притаманні високі темпи економічного й соціального розвитку. У стратегічній перспективі цю стратегію може обрати група перспективних регіонів з рівнем розвитку вище середнього. Необхідно нарощувати темпи соціального розвитку та зберігати на досягнутому рівні темпи економічного розвитку. Цю стратегію доцільно обрати регіонам 6 і 8 квадратів, щоб потрапити у 9 квадрат.

2. Стратегія відновлення – стратегія розвитку регіону, для якої необхідно підвищення темпів економічного розвитку завдяки розширенню підприємницької діяльності, малого бізнесу як рушійної сили активізації економічної діяльності, створенню робочих місць з гідною оплатою праці, у тому числі для молоді, вирівнюванню умов праці та життя. Цю стратегію доцільно застосовувати регіонам 2 і 3 квадратів.

3. Стратегія перетворення – це стратегія, яка передбачає пріоритетність соціального розвитку, надання першочергового імпульсу діяльності у сфері соціальної інфраструктури в напрямі покращення умов життя населення, сприяння його динамічному і гармонійному розвитку. Цю стратегію доцільно застосовувати регіонам 4 і 7 квадратів.

4. Стратегія виходу з проблемного стану рекомендується для регіонів 1 квадрата. Необхідно визначити нагальні економічні та соціальні проблеми, надаючи їх вирішенню першочергову державну підтримку, розвивати малий бізнес, підприємництво, внутрішній ринок, переробну промисловість, яка випускає товари та послуги для населення, а також удосконалювати інфраструктуру з метою пом'якшення регіональної диференціації.

Отже, подолання диспропорцій у розвитку регіонів залежить від їх економічних і соціальних можливостей та вимагає вжиття адміністративних, економічних та соціальних заходів і методів, направлених на оптимізацію структури господарського комплексу, поширення підприємницької діяльності, врахування територіальних особливостей регіонів, створення робочих місць через систему економічних

важелів (регулювання підприємницької діяльності, цінову політику, дотримання антимонопольного законодавства), розвиток інфраструктури, забезпечення відтворення людського потенціалу регіону, скорочення злочинності. Необхідний обмін досвідом між регіонами з різними рівнями розвитку, що

може дати поштовх до вирішення основних проблем вирівнювання економічного й соціального розвитку.

Подальшого дослідження в контексті регіонального розвитку потребує вивчення збалансованості між фінансовими ресурсами, що отримують регіони, та відрахуваннями в державний бюджет.

Список використаних джерел

1. Структурні зміни та економічний розвиток України: монографія / В. М. Геєць та ін. Київ: Ін-т економіки та прогнозування, 2011. 696 с.
2. Ризики та перспективи розвитку України у період посткризового відновлення: монографія / А. І. Даніленко та ін. Київ: Ін-т економіки та прогнозування, 2012. 348 с.
3. Стасюк О. М., Бевз І. А. Інтегральна оцінка конкурентоспроможності регіонів України // Економіка і прогнозування. 2012. № 1. С. 75–86.
4. Макарова О. В. Вимірювання людського розвитку в регіонах України: методологічні аспекти та оцінка результатів // Економіка України. 2015. № 3 (640). С. 41–53.
5. Пепа Т. В. Регіональні нерівності соціально-економічного розвитку та напрями їх пом'якшення і подолання // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. 2013. № 2 (77). С. 67–81.
6. Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 р. № 856. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248598109>
7. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156-19>

References

1. Heiets, V. M., Shynkaruk, L. V., Artomova, T. I., Bobukh, I. M., Burlaka, V. H., & Venher, L. A. et al. (2011). *Strukturni zminy ta ekonomichni rozvytok Ukrainy [Structural change and economic development of Ukraine]*. Kyiv: In-t ekonomiky ta prohnozuvannia [in Ukrainian].
2. Danilenko, A. I., Zimovets, V. V., Sidenko, V. I. (2012). *Ryzyky ta perspektyvy rozvytku Ukrainy u period postkryzovoho vidnovlennia [Risks and Prospects of Ukraine in the period of post-crisis recovery]*. Kyiv: In-t ekonomiky ta prohnozuvannia [in Ukrainian].
3. Stasiuk, O. M., & Bevz, I. A. (2012). Intehralna otsinka konkurentospromozhnosti rehioniv Ukrainy [Integrated assessment of regional competitiveness of Ukraine]. *Ekonomika i prohnozuvannia – Economy and Forecasting, vol. 1*, 75–86. [in Ukrainian].
4. Makarova, O. V. (2015). Vymiriuvannia liudskoho rozvytku v rehionakh Ukrainy: metodolohichni aspekty ta otsinka rezultativ [Measurement of the human development in Ukraine's regions: methodological aspects and the evaluation of results]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine, 3 (640)*, 41–53 [in Ukrainian].
5. Pepa, T. V. (2013). Rehionalni nerivnosti sotsialno-ekonomichnoho rozvytku ta napriamy yikh pomiakshennia i podolannia [Regional inequalities of social and economic development and ways of their mitigation and overcoming]. *Zbirnyk naukovykh prats VNAU. Seria: Ekonomichni nauky – Proceedings of VNAU. A series of economic science, 2 (77)*, 67–81 [in Ukrainian].
6. Pro zatverdzhennia Poriadku ta Metodyky provedennia monitorynhu ta otsinky rezultatyvnosti realizatsii derzhavnoi rehionalnoi polityky. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.10.2015 r. № 856 [On Approval of the Procedure and Methodology for Monitoring and Evaluation of the Effectiveness of the Implementation of State Regional Policy. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of October 21, 2015 No. 856]. *kmu.gov.ua*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248598109> [in Ukrainian].
7. Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky. Zakon Ukrainy vid 05.02.2015 r. № 156-VIII. [On Fundamentals of State Regional Policy. Law of Ukraine of February 05, 2015 № 156-VIII] *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156-19> [in Ukrainian].

А. В. Сидорова,

доктор экономических наук, профессор,
заведующая кафедрой бизнес-статистики и экономической кибернетики,
Донецкий национальный университет имени Василия Стуса

Стратегии социально-экономического развития регионов Украины

Выполнено интегральное оценивание экономического и социального развития регионов Украины с использованием метода многомерной средней. Нормирование показателей произведено на основе фактического размаха вариации. Для большинства регионов выявлено несовпадение направлений со-

ціального і економічного розвитку. Об'єднання позицій економічного і соціального розвитку з допомогою матричного методу дозволило виявити проблеми і стратегічні орієнтири подальшого розвитку регіонів.

Ключевые слова: *регіони, соціальне розвиток, економічне розвиток, інтегральне оцінювання, матричний метод.*

A. V. Sydorova,

DSc in Economics, Professor,

Head of the Department of Business Statistics and Economic Cybernetics,

Vasyl' Stus Donetsk National University

Strategies of Social and Economic Development of Regions of Ukraine

Social and economic development is a difficult process in which positive and negative factors interact that causes rises and recessions in development of territories and public communities. Indicators of rating act as indicators of efficiency of management decisions at the central and local levels. However, the level of economic development doesn't coincide with social development in most of regions of Ukraine.

The purpose of article is adaptation of a matrix method to rating estimates of social and economic development of regions for identification of regional distinctions, definition of priorities and strategic management of development of regions.

The economic development of the regions was estimated by GRP per capita, the average salary of employees and the unemployment rate (according to the ILO methodology). Social development is characterized by the number of people enrolled in higher education institutions per 10,000 population; coefficient of incidence of the population; volumes of emissions of pollutants in atmospheric air, thousand tons; crime rates.

The multidimensional average method with the standardization of indicators based on the variation range was used to calculate the integral indicators of economic and social development. On the basis of integral coefficients, the ranking of regions according to economic and social development was executed. It is established that for the regions of Ukraine there is a characteristic imbalance between economic and social development, which is connected, first of all, with different structure of the economy and territorial differences of regions.

The combination of results of economic and social development of regions was proposed with the help of building a matrix as a tool for strategic management. In the graphs (vertically), the level of economic development is singled out, in lines (horizontally) the level of social development of the regions is singled out, with the identification of three groups: low, medium and high levels.

Regions with low economic and low social level get to 1 square; in 2 – with low economic and average social; in 3 – with low economic and high social; in 4 – with average economic and low social; in 5 – with average economic and average social; in 6 – with average economic and high social; in 7 – with high economic and low social; in 8 – with high economic and average social; in 9 – with high economic and high social level.

Calculations show that in Ukraine no region was detected with simultaneous high levels of economic and social development (the 9th square). The vast majority are regions with average economic and average social development and also regions “below or above an average” level of development, that is one of the directions (economic or social) is “low”, and the second, accordingly, “average”. The position of the region in a matrix specifies what development strategy should be chosen. The economic and social development is higher; the capacity of the region for increase in the standard of living of the population is higher. High economic and social development is followed by the high potential of the region to increase the standard of living of the population.

Key words: *regions, social development, economic development, integral assessment, matrix method.*

Бібліографічний опис для цитування:

Сидорова А. В. Стратегії соціально-економічного розвитку регіонів України // Статистика України. 2018. № 3. С. 66–72.